

A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR ÉVKÖNYVE
XIX.

A FŐVÁROSI
SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
ÉVKÖNYVE

XIX.
1979 - 1980

BUDAPEST, 1980

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve XIX. 1979–1980. (Szerk. DOBOS Piroska) Bp., FSZEK, 1983. 235, XII p. (A fővárosi könyvtár évkönyve 31.)

Megszokták az elődeink, megszoktuk mi is, remélem az utánunk következő generáció számára is természetes lesz, hogy a főváros vezető közművelődési könyvtára sokkal több, mint a magyar könyvtári rendszer egyik tagja, vagy egyik intézménye. Nemcsak azzal több, hogy Budapest lakosságának könyvtári ellátását végzi, összefogja és irányítja, hanem számomra mindenekelőtt azzal, amilyen feladatokat a magyar könyvtárügy egésze érdekében, példamutató önzetlenséggel, becsületességgel és színvonalon vállal és végez.

Szabó Ervin a XX. század első évtizedének egyik legnagyobb politikai egyénisége volt, könyvtárosként és könyvtárpolitikusként viszont még a jövő számára is példakép lehet és lesz. A fővárosi könyvtár korszerűségét az a szakmai igényesség, társadalmi nyitottság és elkötelezettség határozta meg, amelynek alapelveit Szabó Ervin nemcsak megfogalmazta, hanem a gyakorlatban is érvényesítette. Ennek kisugárzó hatása még a két háború közötti időszakban is lemérhető volt. (Veszprémben például a harmincas években, amikor Nagy László vezetésével a múzeumi könyvtár nyilvános szolgálatot vállalt, a fővárosi könyvtár tevékenységét tekintette példának, s ennek az intézménynek a segítségével tudott – sajnos csak rövid ideig – mai szemmel tekintve is korszerű közművelődési tevékenységet kialakítani, az adott politikai és társadalmi viszonyok között haladó állománygyarapítást és színvonalas feltáró munkát végezni.)

Ilyen és hasonló gondolatok jutnak eszembe, ha a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár valahol a beszélgetés témája. Akkor is, ha a kezembe került az elmúlt évtizedek során az intézmény viszonylag rendszeresen megjelenő évkönyvének valamelyik száma, s most is, amikor a 19. kötetet – a Könyvtári Figyelő megbízásából – alaposabban tanulmányoztam. Szabó Ervin szellemi örökségét, és az intézménytől megszokott példamutató kezdeményezőkézséget vártam és kerestem mindenkor. Örültem annak, hogy ebben az évkönyvben is megtalálhattam.

Farkasinszky Lajos, a Fővárosi Tanács elnökhelyettese is úgy fogalmazta meg 1979 őszén, a könyvtár 75. évfordulója tiszteletére rendezett emlékülésen, hogy az intézmény „... hű maradt ezekhez az elvekhez, hosszú története nehéz napjaiban is.” Az elveket pedig négy pontban így foglalta össze: „... mindenki számára váljék elérhetővé a könyv, ... az elkülönített kis egységek helyett szükséges létrehozni a könyvtárak munkamegosztáson alapuló rendszerét, ... legyen együttműködés a könyvtárak között, ... a könyvtárak szervezési elve a hálózat legyen. ...”

Az évkönyv utolsó része foglalkozik közvetlen módon az évfordulóval, helyesebben itt olvashatjuk az emlékülésen elhangzott előadásokat. Közülük *Révész Ferenc* – a nyugállományba vonuló főigazgató – az intézmény 75 évének történetét foglalta össze. A könyvtár és hálózata forgalmának és tevékenységének növekedését mutató eredmények mellett joggal állapította meg, hogy a könyvtári szakma több területén is kezdeményezést vállalt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Például az elsők között volt a szabadpolcos rendszer bevezetésében, az önálló gyermekkönyvtárak létesítésében, a zenei gyűjtemények szervezésében, a könyvtári klubok működtetésében, a korszerű propagandaeszközök alkalmazásában, hasznos bibliográfiák megjelenítésében, a helyismereti kutatás segítésében stb. Ugyanakkor őszintén felvetette a gondokat és a problémákat is, amelyekkel a fővárosi könyvtár és hálózata, mindenek előtt a rendkívül mostoha működési feltételek miatt küszködik. Bízunk benne, hogy optimizmusa megalapozott, amikor azt írja: „Szilárd meggyőződés, hogy a századforduló végén. . . fővárosunknak korszerű, világ-színvonalon álló hálózata és központi könyvtára lesz.”

Szőke Tiborné főként az intézmény terveivel. *Remete László* pedig a könyvtárnak mint szellemi kisugárzó központnak a szerepével foglalkozott. „. . . ez a gyűjtemény e századi közéletünkben időnként az ország határain is túlterjedő hatósugárral igen hatékonyan segítette a haladó politikai és kulturális mozgalmakat.” – írja *Remete László*. Tanulmányából megtudhatjuk azt is, hogy 1919-ben „. . . Kun Béla és társai bebörtönzése után megalakult második illegális vezetőség igazi központja Szabó Ervin utóda, *Dienes László* jóvoltából a Fővárosi Könyvtár igazgatói szobája volt.”

Köhlmi Bélának azon hagyaték részében, amelyet leánya a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak ajándékozott egy nagyon érdekes kéziratra akadt *Remete László*. Szabó Ervin ebben vázlatosan feljegyezte a könyvvel, a könyvtárral és annak társadalmi környezetével kapcsolatos gondolatait. Az ötvenöt pontban megfogalmazott vázlat közül kettőre szeretném a figyelmet felhívni. Az egyikben arról ír, hogy a könyvtár ügye „Állami ügy”. A másikban pedig azt fejtegeti, hogy a könyvtár „. . . a művészetet is megelőzi, mert az élet összességének használatára tanít.”

Váradi Sternberg János és *Jevgenij Jegorov* (mindketten Ungvárról) Szabó Ervin oroszországi kapcsolatait, és a forradalmi Oroszországhoz való viszonyát elemzik egy jó tanulmányban. Idézik többek között *Jászi Oszkár* visszaemlékezését, amely szerint Szabó Ervin „. . . orosz légkörben vált vérbeli forradalmárrá és marxistává.” A tanulmányból azt is megtudjuk, hogy az orosz forradalmárok közül többel is rendszeres kapcsolatot tartott Szabó Ervin, és ennek kihatásai végigkísérték egész pályáján. Halála előtt néhány héttel a fiatal orosz proletárállam Szocialista Akadémiája a tagjai sorába választotta; *R. Luxemburg*, *N. Krupszkaja*, *C. Zetkin*, *F. Mehring*, *R. Rolland* és mások társaságában.

Remete László külön tanulmányban foglalkozik a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szociológiai periodikum állománya keletkezésének és fejlődésének történetével. Ebből megismerhetjük ennek a gazdag gyűjteménynek a sokrétűségét és társadalmi hasznosságát, de egyben a gyarapítással és a hiányok pótlásával együtt járó gondokat és problémákat is.

A főváros térképeinek történeti áttekintése c. tanulmány *Faragó Éva* munkája nemcsak a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest-gyűjteményét, hanem a többi fővárosi közgyűjteményben található dokumentumokat is számbavette. Hasznos történeti

áttekintést és helyzetelemzést kapunk, amelyet alapos irodalomjegyzék, és néhány régi térképnek mellékletként történő közlése egészít ki. *Mikó* Zoltán írása a fővárosi könyvtárhálózat szemléltető propagandájáról meggyőzően bizonyítja, hogy a közművelődési könyvtáraknak mindenkor alapvető feladata a környezetével való állandó kapcsolattartás, az olvasók és a lakosság rendszeres tájékoztatása, a gyűjtemény szolgáltatásainak színvonalas propagálása. A tanulmány szelleme, s annak mellékletei meggyőzően tanúsítják: a színvonalas könyvtári propagandára szükség van, arról nem elég csak beszélni, azt csinálni kell.

Még további fél tucat tanulmány foglalkozik az intézmény és a hálózat egyes egységeinek, gyűjteményeinek és tevékenységi formáinak elemzésével. Köztük a Budapest-gyűjteményben található, 1948 előtti származású, munkásmozgalmi vonatkozású grafikai plakátok katalógusa; a 35. sz. kerületi könyvtárban létesített Kisduna Galéria tevékenységének tapasztalatait, a 12. sz. könyvtár, valamint a 44. sz. könyvtárban működő ifjúsági művelődési kör történetét feldolgozó írások.

Az évkönyv első részében nagyon alapos és részletes, számadatokkal és táblázatokkal jól kiegészített elemzést kapunk a főváros tanácsi közművelődési könyvtárhálózatának 1979. és 1980. évi tevékenységéről. Az adatokból és a beszámolóból is kitűnik: a könyvtárak működésének rossz feltételei, és főként társadalmunk fejlődésének általános tendenciái miatt a hetvenes évek második felétől a főváros könyvtárainak tevékenységére is a stagnálás, egyes mutatók tekintetében a mérsékelt ütemű növekedés vagy visszaesés, nem a mennyiségi, hanem a minőségi követelmények és igények kielégítésére való törekvés a jellemző.

VARGA Béla